ORTODOKSİA

Ahlakî ve dinî resale

Müdir mes'ul
MELETİOS LUKAKİS

Mahal idare
FENER RUM PATRİKHANESİ

ΟΡΘΟΔΟΞΙΑ

Περιοδικὸν ἠθικοθρησκευτικὸν

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΚΑΙ ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ
† Ο ΧΡΙΣΤΟΥΠΟΛΕΩΣ ΜΕΛΕΤΙΟΣ

Ἔτος Η'—Κωνσταντινούπολις.—Φεβρουάριος 1933.—Τεῦχος 86

ΤΑ ΟΝΟΜΑΣΤΗΡΙΑ ΤΗΣ Α. Θ. ΠΑΝΑΓΙΟΤΗΤΟΣ

ΤΟ τέταρτον ἤδη ἀπὸ τῆς εἰς τὸν Ἁγιώτατον Οἰκουμενικὸν Θρόνον ἀνόδου Αὐτοῦ ὁ Παναγιώτατος Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης κ. Φώτιος ἑώρτασε τὰ ὀνομαστήρια Αὐτοῦ κατὰ τὴν 6ην παρόντος μηνὸς Φεβρουαρίου, ἑορτὴν τοῦ ἱεροῦ Φωτίου.

Ἡ θεία λειτουργία ἐτελέσθη ἐν τῷ πανσέπτῳ Πατριαρχικῷ Ναῷ ἐν ἐπὶ τούτῳ Πατριαρχικῇ καὶ Συνοδικῇ χοροστασίᾳ. Συνέρρευσε πολυπληθὲς ἐκκλησίασμα, μεταξὺ τοῦ ὁποίου διεκρίνοντο οἱ ὀφφικιάλοι τῆς Ἐκκλησίας καὶ ἐπίλεκτα μέλη τῆς κοινωνίας. Τὸν θεῖον λόγον ἐκήρυξεν ἀπὸ τοῦ ἱεροῦ ἄμβωνος ὁ Θεοφιλέστατος Ἐπίσκοπος Ἐλαίας Ἀγαθάγγελος.

Τὸ θέμα τοῦ λόγου ἦτο ὁ ἱερὸς Φώτιος, τοῦ ὁποίου ὁ ῥήτωρ ἔκαμεν εὐσύνοπτον βιογραφικὴν ἀνασκόπησιν. Ἀνέπτυξε τὰ κατὰ τὴν εὐγενῆ καταγωγὴν καὶ ἀνατροφὴν αὐτοῦ, τὴν ἐξαιρετικὴν μόρφωσιν ἔν τε τῇ θύραθεν καὶ τῇ ἔσω παιδείᾳ. Ὁ ἱερὸς Φώτιος ὑπῆρξε νοῦς ἰσχυρός,

μνήμη ἀπέραντος, ἔρως φιλομαθείας, ἀγρυπνῶν ὁλοκλήρους νύκτας ἐντὸς πλουσίων βιβλιοθηκῶν. Ἐν τῇ Γραμματολογίᾳ ὁ ἱερὸς Φώτιος κατατάσσεται μεταξὺ τῶν ὀλίγων ἐκλεκτῶν πνευμάτων τῆς ἀνθρωπότητος. Τοιαύτη ἰσχυρὰ προσωπικότης κληθεῖσα ἐπὶ τὴν διακυβέρνησιν τῆς Ἐκκλησίας — ἣν κατόπιν πολλῶν δισταγμῶν καὶ ἐπιμόνων ἀρνήσεων ἐδέχθη — ἐλάμπρυνε τὸν σεπτὸν Θρόνον τῆς Νέας Ρώμης. Ἡ στιβαρὰ χεὶρ τοῦ ἱεροῦ Πατρὸς διεφύλαξε τὴν Ἐκκλησίαν ἐν μέσῳ κλύδωνος ὅστις ἠπείλησεν αὐτήν. Παραδειγματικῶς εἰργάσθη διὰ τὴν ἐσωτερικὴν ἀναδιοργάνωσιν αὐτῆς, ἐπιστήσας ἰδιαιτέρως τὴν προσοχὴν αὐτοῦ εἰς τὴν μόρφωσιν καὶ τὴν πειθαρχίαν τοῦ κλήρου καὶ ἀναδειχθεὶς ἐν τῇ διοικήσει τόσον ἱκανός, ὅσον ἔχαιρε φήμην δεινοῦ κανονιολόγου. Ὀλίγοι εἰργάσθησαν διὰ τὴν Ἐκκλησίαν ὅσον ὁ ἱερὸς Φώτιος. Ἡ δρᾶσις του δὲν ἐξηντλήθη εἰς τὴν προάσπισιν τῆς Ἐκκλησίας κατὰ τῶν ἔξωθεν κινδύνων καὶ τὴν ἐσωτερικὴν ἀναδιοργάνωσίν της. Ἐπεφύλαξεν ἐν τῇ μεγαλουργίᾳ του εἰς ἑαυτὸν καὶ εἰς τὸν Οἰκουμενικὸν Θρόνον τὴν μεγάλην δόξαν νὰ ἐξαποστείλῃ ἱεραποστολὰς πρὸς ἐκχριστιάνισιν τῶν σλαυϊκῶν φυλῶν. Ὁ ἱερὸς Φώτιος ἀποτελεῖ οὕτω σταθμὸν ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῆς κατὰ Ἀνατολὰς Ἐκκλησίας, ἧς νέαν ἔνδοξον περίοδον διήνοιξεν.

Μετὰ τὴν θείαν λειτουργίαν ἐπηκολούθησε δεξίωσις ἐν τῇ Αἰθούσῃ τῶν Πατριαρχῶν. Ἀπὸ μέρους τῆς Ἱεραρχίας τὴν Α. Θ. Παναγιότητα προσεφώνησεν ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Καισαρείας Καλλίνικος ὡς ἑξῆς :

Παναγιώτατε,

Ἐκ μέρους τῶν Σεβασμιωτάτων μελῶν τῆς Ἁγίας καὶ Ἱερᾶς Συνόδου καὶ τῶν παρεπιδημούντων Ἱεραρχῶν ὑποβάλλω εὐλαβῶς τῇ Ὑμετέρᾳ Θειοτάτῃ Παναγιότητι ἐπὶ τῇ εὐσήμῳ ταύτῃ ἡμέρᾳ τῆς ὀνοματικῆς Αὐτῆς ἑορτῆς τὰ θερμὰ ἁπάντων συγχαρητήρια, δεόμενος τοῦ Ὑψίστου, ὅπως σκέπῃ καὶ φρουρῇ Αὐτὴν ὑγιᾶ καὶ ἀκλόνητον ἐπὶ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου εἰς δόξαν τοῦ προσκυνητοῦ Αὐτοῦ ὀνόματος καὶ κλέος τῆς Ἁγίας ἡμῶν Μητρός, τῆς Μεγάλης τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας.

Ἡ Α. Θ. Παναγιότης ἀπήντησε διὰ τῶν ἑξῆς :

Ἅγιοι Ἀδελφοί,

Εὐχαριστοῦμεν τῇ Ἁγίᾳ καὶ Ἱερᾷ Συνόδῳ καὶ πάσῃ καθόλου τῇ σεβασμίᾳ Ἱεραρχίᾳ τοῦ Θρόνου διὰ τοὺς ἀδελφικοὺς λόγους, τὰ ἀδελφικὰ αἰσθήματα καὶ τὰς ἀδελφικὰς εὐχὰς καὶ ἐκδηλώσεις πρὸς τὸ Πατριαρχικὸν ἡμῶν Πρόσωπον ἐπὶ τῇ ἡμετέρᾳ ἑορτῇ.

Ἔστε δὲ βέβαιοι, ἀδελφοί, ὅτι καὶ ἡ καρδία ἡμῶν εἶναι πλήρης αἰσθημάτων ἀγάπης καὶ ἐκτιμήσεως πρὸς τὰ πρόσωπα ὑμῶν, ὡς οὐχὶ ἅπαξ ἢ δὶς διεκηρύξαμεν τοῦτο, ἀλλ᾽ ὁσάκις ἐδόθη ἡμῖν ἡ ἀφορμὴ καὶ ἡ εὐκαιρία. Ἂν δὲ καὶ ἡμεῖς ἠθέλομεν σιωπήσῃ, ἡ ἱστορία θέλει ἀναγράψῃ χρυσοῖς γράμμασι τὸ γεγονὸς τῆς ἀδελφικῆς ἀγάπης καὶ συνεργασίας Πατριάρχου κ῀ Ἱεραρχίας, Συνόδου καὶ Πατριάρχου, Πατριάρχου καὶ Ἀδελφῶν. Τὸ προσῆκον δὲ ὑμῖν ἀποδίδοντες ὁμολογοῦμεν ὅτι ὁλόκληρος ἡ σημερινὴ εὐτυχὴς κατάστασις τῆς Μητρὸς Ἐκκλησίας, ὡς καὶ ἄλλοτε ἀνεφέραμεν τοῦτο, εἶναι καρπὸς τῆς ἀρετῆς ὑμῶν καὶ τῆς ἀδελφικῆς ἀγάπης καὶ συνεργασίας.

Ὅθεν, ἐκφράζοντες τὴν εὐγνωμοσύνην ἡμῶν πρὸς τὸν Κύριον τῆς ζωῆς, ὅτι ἠξίωσεν ἡμᾶς ἵνα καὶ ἐφέτος ἑορτάσωμεν τὴν μνήμην τοῦ Μεγάλου Πατρὸς καὶ Πατριάρχου, τοῦ ἱεροῦ Φωτίου, τῆς μεγάλης αὐτῆς Πατριαρχικῆς καὶ Πατερικῆς Προσωπικότητος εἰς ἁγιωσύνην, εἰς σοφίαν, εἰς δρᾶσιν, εἰς πόνους, εἰς ἀγῶνας, εἰς νίκας καὶ εἰς τρόπαια ὑπὲρ τῆς ὀρθοδόξου πίστεως, τῆς Ὀρθοδοξίας, τῆς Ἐκκλησίας καὶ τοῦ Γένους, καὶ ἐπικαλεσθῶμεν τὴν πρεσβείαν Του παρ᾽ Αὐτῷ ὑπὲρ τῆς Ἐκκλησίας, τῆς Ἁγίας καὶ Ἱερᾶς Συνόδου, τοῦ Ἱεροῦ Θρόνου, τῶν Ἀδελφῶν, τοῦ περιουσίου λαοῦ, τῶν Ἀρχόντων καὶ τοῦ Γένους, ὑπὲρ τῆς ἡμῶν Μετριότητος, ἵνα φωτίζῃ, ἐνισχύῃ καὶ εὐλογῇ ἡμᾶς εἰς τὸ νὰ καταδαπανῶμεν ἡμᾶς αὐτοὺς ἄνευ διαλείμματος ὑπὲρ τῆς Ἁγίας Του Ἐκκλησίας καὶ ἐκτελῶμεν νυχθημερὸν τὸ ἅγιόν Του θέλημα, εὐχόμεθα ἀπὸ μέσης καρδίας ἵνα ἐν ὑγείᾳ μετὰ τῆς ἰδίας ἀγάπης καὶ τῆς ἰδίας ἁγίας ἀδελφικῆς συνεργασίας μέχρι τελευταίας στιγμῆς τῆς ἐπὶ γῆς ζωῆς ἡμῶν ἀγρυπνῶμεν ὑπὲρ τῆς δόξης τοῦ ἁγίου Αὐτοῦ ὀνόματος, τοῦ κύρους τῆς ἁγίας Αὐτοῦ Ἐκκλησίας καὶ τῆς εὐσεβείας τοῦ λαοῦ καὶ τοῦ Γένους.

Ὁ Πρωτοσυγκελλεύων Σεβ. Μητροπολίτης Χριστουπόλεως Μελέτιος, προσφωνήσας ἀκολούθως τὴν Α. Θ. Παναγιότητα ἀπὸ μέρους τῆς Πατριαρχικῆς Αὐλῆς, εἶπε τὰ ἀκόλουθα :

Παναγιώτατε,

Κατὰ τὴν πολυσήμαντον ταύτην ἡμέραν, καθ᾽ ἣν τὰ ὀνομαστήρια τῆς Ὑμ. Θ. Παναγιότητος σεβάσμιος χορὸς σεβασμίων Ἱεραρχῶν καὶ εὐλαβὴς κλῆρος καὶ λαὸς πανηγυρίζουσιν, εὐχὰς καὶ δεήσεις πρὸς τὸν ἀγαθοδότην Κύριον ἀναπέμποντες, προσέρχονταί Σοι καὶ οἱ Πατριαρχικοὶ ὑπάλληλοι, ὅπως, ἀντλοῦντες θάρρος ἐκ τῆς πανθωμολογημένης ἀγάπης Σου, φίλημα εὐγνωμοσύνης ἐπὶ τῆς στοργικῆς χειρός Σου ἐναποθέσωσιν, εὐλογοῦντες τὸν Ὕψιστον ὅτι δίδοται αὐτοῖς ἀφορμὴ ἐπὶ τῇ σήμερον ἀγομένῃ μνήμῃ τοῦ ἐν ἁγίοις Πατρὸς ἡμῶν Φωτίου τοῦ Ὁμολογητοῦ, ἵνα διατρα-

νώσωσι τὴν πίστιν καὶ ἀφοσίωσιν αὐτῶν πρὸς τὸ σεπτὸν πρόσωπόν Σου καὶ ἐκδηλώσωσι τὴν ὑποκάρδιον εὐχήν, ὅπως ἐπὶ μήκιστον λαμπρύνῃς τὸν Θρόνον, ἐφ' οὗ ἡ δεξιὰ τοῦ Θεοῦ ὡδήγησέ Σε. Ζῆθι, Παναγιώτατε Δέσποτα, ἐπ' ἀγαθῷ καὶ χαρᾷ τοῦ χριστεπωνύμου ποιμνίου Σου καὶ ὡς πολύμητις κυβερνήτης οἰακοστρόφει τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ Χριστοῦ ὁδηγῶν Αὐτὴν εἰς νομὰς σωτηρίους. Γένοιτο!

Ἀπαντῶσα ἡ Α. Θ. Παναγιότης ηὐχαρίστησε διὰ τὰ ἐκδηλούμενα αἰσθήματα καὶ ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ ἐπήνεσε τὸν ζῆλον καὶ τὴν ἀφοσίωσιν τῶν Πατριαρχικῶν ὑπαλλήλων εἰς τὸ καθῆκον.

Τὴν μεσημβρίαν οἱ Σεβασμιώτατοι Ἀρχιερεῖς καὶ οἱ ὀφφικιάλοι παρεκάθησαν εἰς τὴν Πατριαρχικὴν τράπεζαν.

Αἱ ἐπισκέψεις συνεχίσθησαν μέχρις ἑσπέρας. Προσῆλθον ὁ Κλῆρος τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς, Ἀντιπροσωπεῖαι τῶν Κοινοτικῶν Σωματείων, Ἐπίσημοι προσωπικότητες καὶ ἄλλοι.

Ἡ ἐκδήλωσις τῶν αἰσθημάτων εὐλαβείας καὶ στοργῆς πρὸς τὸ σεπτὸν πρόσωπον τῆς Α. Θ. Παναγιότητος ὑπῆρξε βαθεῖα. Ἡ εὔσημος ἡμέρα τῆς ἑορτῆς τοῦ ὀνόματος Αὐτῆς ἐχαιρετίσθη ἀπὸ μέρους πάντων μετ' αὐθορμήτου χαρᾶς, διότι οἱ πάντες μετ' ἀνακουφίσεως καὶ ὑπερηφανείας ἀποβλέπουσι πρὸς τὸ σεπτὸν πρόσωπόν Της.

*
* *

ΣΥΓΧΑΡΗΤΗΡΙΑ ΕΚΚΛΗΣΙΩΝ

Ἀλεξάνδρεια, 6/2/33.

Οἰκουμενικὸν Πατριάρχην Φώτιον.

Κωνσταντινούπολιν.

Ἐπὶ ὀνομαστικῇ ἑορτῇ Ὑμετέρας φίλης Παναγιότητος αἰτούμεθα Αὐτῇ ἄνωθεν μακρότητα ἡμερῶν ὑπὲρ τῆς Ἐκκλησίας.

Πατριάρχης **Μελέτιος.**

Ἱερουσαλήμ, 6/2/33.

Οἰκουμενικὸν Πατριάρχην Φώτιον.

Φανάριον.

Ἐπὶ ὀνομαστηρίοις διαβιβάζω ἐγκάρδια συγχαρητήρια, θερμὰς εὐχάς.

Τοποτηρητὴς Μητροπολίτης **Κελαδίων.**

Λευκωσία, 5/2/33.

Οἰκουμενικὸν Πατριάρχην Φώτιον.

Φανάριον.

Ὀνομαστικῇ ἑορτῇ ἐγκαρδίως συγχαίροντες δεόμεθα Ὑψίστου διαφυλάττῃ Ὑμετέραν Παναγιότητα ἐπ' ἀγαθῷ καθόλου Ἐκκλησίας.

Κύπρου **Κύριλλος.**

Ἀθῆναι, 6/2/33.

Οἰκουμενικὸν Πατριάρχην Φώτιον.

Κωνσταντινούπολιν.

Ὑποβάλλομεν θερμότατα συγχαρητήρια δεόμενοι Κυρίου ὑπὲρ μακροημερεύσεως Ὑμετέρας Παναγιότητος.

Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν **Χρυσόστομος.**

Μόσχα, 6/2/33.

Οἰκουμενικὸν Πατριάρχην Φώτιον

Φανάριον.

Ἡ Ἱερὰ Σύνοδος τῶν Ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν ΣΣΣΔ ἐνθέρμως προσαγορεύει τὴν Ὑμετέραν Παναγιότητα ἐπὶ τῇ ἡμέρᾳ τῆς ὀνομαστικῆς Αὐτῆς ἑορτῆς.

Οἱ Μητροπολῖται **Βιτάλιος** καὶ **Ἀλέξανδρος.**
Οἱ Πρωτοπρεσβύτεροι **Κρασότιν** καὶ **Ἀδάμωφ**
Οἱ καθηγηταὶ **Ζαρὶν** καὶ **Βελολέκωφ.**

Ὁμοίως τὰ συγχαρητήρια αὐτῶν ἀπηύθυναν τῇ Α. Θ. Παναγιότητι ἡ ὑπὸ τὸν Μητροπολίτην Σέργιον Πατριαρχικὴ μερὶς τῆς Ρωσσικῆς Ἐκκλησίας διὰ τοῦ ἐν Μόσχᾳ Πατριαρχικοῦ Ἀντιπροσώπου Ἀρχιμ. Βασιλείου Δημοπούλου ἡ ὑπὸ τὸν Μητρ. Ποιμένα Σύνοδος τῆς Ἐκκλησίας Οὐκραΐνης ὡς καὶ ἡ Ἱεραρχία τοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου καὶ Ἱεράρχαι τῶν ἄλλων Ἐκκλησιῶν.

Πρός τε τοὺς Ἁγιωτάτους Προέδρους τῶν Αὐτοκεφάλων Ἐκκλησιῶν καὶ πρὸς πάντας ἐγένοντο αἱ προσήκουσαι ἀπαντήσεις.

ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΟΥ ΘΥΑΤΕΙΡΩΝ
ΓΕΡΜΑΝΟΥ

Η ΟΞΦΟΡΔΕΙΟΣ ΚΙΝΗΣΙΣ

ΤΗ 14η Ἰουλίου 1933 συμπληροῦται ἑκατονταετηρὶς ἀπὸ τῆς ἐνάρξεως τῆς Ὀξφορδείου Κινήσεως. Ἐπὶ τῇ προσεγγίσει ταύτης ἡ Αὐτοῦ Σεβασμιότης ὁ ἀρχιεπίσκοπος Καντουαρίας προέβη εἰς τὸν διορισμὸν Ἐπιτροπῆς, ἐν τῇ ὁποίᾳ ἀντιπροσωπεύονται ὅλαι αἱ Σχολαὶ ἢ μερίδες τῆς Ἀγγλικανικῆς Ἐκκλησίας, ἵνα συσκεφθῇ πῶς δέον καταλληλότερον νὰ ἑορτασθῇ ἡ ἑκατονταετηρὶς τοῦ σπουδαίου τούτου γεγονότος. Ἡ Ἀγγλοκαθολικὴ ἀφ' ἑτέρου μερίς, ἥτις ἀξιοῖ ὅτι εἶναι ὁ ἄμεσος κληρονόμος τῆς Ὀξφορδείου Κινήσεως καὶ συνεχιστὴς τοῦ ἔργου ἐκείνης πρὸς βαθμιαίαν ὑπὸ τῆς ὅλης Ἀγγλικανικῆς Ἐκκλησίας ἀποδοχὴν τῶν καθολικῶν ἀρχῶν καὶ διδασκαλιῶν τὰς ὁποίας ἡ Ὀξφόρδειος Κίνησις ἐπανέφερεν εἰς τὴν ζωήν, ἐργάζεται πυρετωδῶς, ὅπως καταστήσῃ ὅσον τὸ δυνατὸν πανηγυρικώτερον τὸν ἑορτασμόν. Καὶ μόνον τὸ γεγονός, ὅτι ὁ διάδοχος ἑνὸς ἀρχιεπισκόπου, ὅστις ἐχαρακτήρισε τὸ ἔργον τῆς Ὀξφορδείου Κινήσεως ὡς ἔργον τοῦ Σατανᾶ, προέβη εἰς τὸν διορισμὸν τῆς εἰρημένης Ἐπιτροπῆς εἶναι ἐπίσημος ἀναγνώρισις τῶν πολλῶν εὐεργετημάτων τῆς Ὀξφορδείου Κινήσεως εἰς τὴν πνευματικὴν ἰδίᾳ ζωὴν τῆς Ἀγγλικανικῆς Ἐκκλησίας. Ἀλλ' ἡ Ὀξφόρδειος Κίνησις προσκτᾶται ἐνδιαφέρον καὶ εἰς πάντα ἔξωθεν ὅστις ἐπιθυμεῖ ν' ἀντιληφθῇ· τὴν σημερινὴν κατάστασιν τῆς Ἀγγλικανικῆς Ἐκκλησίας. Ἡ ἀξίωσις αὐτῆς ὅτι παρ' ὅλον τὸν ἐξωτερικὸν αὐτῆς προτεσταντικὸν χαρακτῆρα, τὸν ὁποῖον δὲν ἀρνοῦνται οἱ ἐπίσημοι αὐτῆς ἀρχηγοί, ἡ ἀγγλικανικὴ Ἐκκλησία κατὰ τὰς βάσεις αὐτῆς παραμένει καθολικὴ καὶ ἀποτελεῖ τμῆμα τῆς μιᾶς καθολικῆς Ἐκκλησίας, δυσχερέστερον θὰ ἠδύνατο νὰ ὑποστηριχθῇ εἰς ἐποχὴν καθ' ἣν δὲν εἶχεν ἀρχίσῃ ἡ Ὀξφόρδειος Κίνησις καὶ δὲν εἶχεν ἐπιφέρῃ τὰ ἀποτελέσματα αὐτῆς. Εἶναι δὲ πρόδηλον ὅτι καὶ ἀπὸ ὀρθοδόξου ἀπόψεως αἱ ἐλπίδες ἑνώσεως τῶν δύο Ἐκκλησιῶν αὐξάνουσιν ἢ μειοῦνται ἀναλόγως τῆς προόδου ἢ καθυστερήσεως ἣν ἐπιτελεῖ ἡ Ἀγγλικανικὴ Ἐκκλησία πρὸς οἰκείωσιν τῶν ἀρχῶν καὶ τοῦ πνεύματος τὸ ὁποῖον διεῖπε τὴν ἀρχαίαν ἀδιαίρετον Ἐκκλησίαν, ἣν συνεχίζει ἡ ἡμετέρα Ὀρθόδοξος. Ἰδοὺ ὁ λόγος διὰ τὸν ὁποῖον ἐκρίναμεν ὅτι καὶ τὸ ὀρθόδοξον ὁμογενὲς δημόσιον ἔδει ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ ταύτῃ νὰ γνω-

ρίσῃ εὐρύτερόν πως τὰ κατὰ τὴν Ὀξφόρδειον Κίνησιν καὶ διὰ τὸ ὁποῖον ἐπεχειρήσαμεν τὴν ἱστορικὴν ἀνασκόπησιν αὐτῆς ἐν τοῖς ἐφεξῆς :

Α΄. Τὰ αἴτια τῆς Ὀξφορδείου Κινήσεως.

Ἐφ᾽ ὅσον κύριος σκοπὸς τῆς Κινήσεως ἦτο ἡ ἀνασύνδεσις τῆς ἀγγλικανικῆς Ἐκκλησίας πρὸς τὸν ἀρχαῖον αὐτῆς κορμόν, εἶναι ἐντελῶς εὐνόητον ὅτι ἔπρεπε νὰ ἀπομακρυνθῶσι τὰ αἴτια τὰ ὁποῖα καθίστων δυσχερῆ ἢ ἀδύνατον τὴν ἀνασύνδεσιν ταύτην. Καὶ τὰ αἴτια ταῦτα ἦσαν τὰ μὲν καθαρῶς πολιτικῆς φύσεως, τὰ δὲ κανονικῆς καὶ θρησκευτικῆς.

Ἐν τῷ πολιτικῷ ὁρίζοντι τῆς Ἀγγλίας δύο ἐκυριάρχουν μέχρι τῶν ἀρχῶν τοῦ παρελθόντος αἰῶνος πολιτικὰ κόμματα, τὸ τῶν Τόρεων ἢ τὸ συντηρητικὸν καὶ τὸ τῶν Οὐΐγων ἢ τὸ φιλελεύθερον. Ἀρχομένου τοῦ ΙΘ΄ αἰῶνος καὶ δὴ ὀλίγον πρὸ τῆς ἐνάρξεως τῆς Κινήσεως ὁ ἀγγλικανικὸς κλῆρος προσέκειτο ἐξ ὁλοκλήρου πρὸς τὸ συντηρητικὸν κόμμα, τὸ ὁποῖον ἀντιδρῶν τέως πρὸς πᾶσαν μεταβολὴν ἠναγκάσθη ἐπὶ τέλους νὰ προβῇ εἰς δύο γενναίας ὑποχωρήσεις Διὰ τῆς πρώτης (1828) ἀνεκάλεσε τὸν ἀπὸ τοῦ 1673 ἰσχύοντα Νόμον (Testa Corporation Act) ὅστις ἀπῄτει ὅπως ὅλοι οἱ ὑπάλληλοι τοῦ Κράτους παρέχωσι τὸν ὅρκον τῆς ὑπακοῆς καὶ τῆς κυριαρχίας καὶ ἐστρέφετο ἐξ ἴσου κατὰ τῶν Ἀσυμμορφώτων καὶ τῶν Ρωμαιοκαθολικῶν. Διὰ τῆς δευτέρας (1829) (Roman Catholic Emancipation) ἀπήλλαξε τοὺς Ρωμαιοκαθολικοὺς τοῦ μειονεκτήματος νὰ μὴ καταλαμβάνωσι δημοσίας θέσεις καὶ παρέσχεν εἰς αὐτοὺς τὸ πρὸς τοῦτο δικαίωμα, ἐκτὸς τῆς τοῦ Προέδρου τῆς Βουλῆς τῶν Λόρδων καὶ τῶν ἀξιωμάτων δι᾽ ὧν ἀντιπροσωπεύεται ἡ βασιλεία. Εἰς ταῦτα, τὰ ὁποῖα βαρέως ἔφερεν ὁ ἀγγλικανικὸς κλῆρος χαρακτηρίζων αὐτὰ ὡς προδοσίαν τῆς Ἐκκλησίας, δὲν ἐβράδυνε νὰ προστεθῇ καὶ τὸ μεταρρυθμιστικὸν Νομοσχέδιον τῆς Βουλῆς, ὅπερ ἐψηφίσθη τῷ 1832 παρὰ τὴν κατ᾽ αὐτοῦ ἀντιπολίτευσιν τῶν λόρδων καὶ τῶν ἐπισκόπων, τῶν ὁποίων τὰς ἰδέας συνεμερίζετο καὶ ὁ λοιπὸς κλῆρος. Μετὰ τὴν ἄνοδον τῶν φιλελευθέρων εἰς τὴν ἐξουσίαν τῷ 1833, ἐνῷ οἱ Ἀσυμμόρφωτοι καὶ οἱ Ρωμαιοκαθολικοὶ ἀπήλαυον τῆς εὐνοίας καὶ προστασίας αὐτῶν, ἡ Ἐκκλησία τοῦ Κράτους ἐχαρακτηρίσθη ὡς ἀντιδημοτική, ὁ φιλελεύθερος Πρωθυπουργὸς ἐκάλει τοὺς Ἐπισκόπους νὰ «τακτοποιήσωσι τὰ τοῦ οἴκου αὐτῶν» καὶ ὁ λαὸς ἐξετράπη εἰς βιαιότητας καὶ ἀπρεπείας ἐναντίον Ἐπισκόπων καὶ αὐτοῦ τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Καντουαρίας. Μακρόθεν διεφαίνετο ἤδη ὡς ἐπικείμενος καὶ ὁ κίνδυνος τοῦ χωρισμοῦ Ἐκκλησίας καὶ Κράτους. Τῷ 1833 ἡ Κυβέρνησις εἰσήγαγεν εἰς τὴν Βουλὴν Νομοσχέδιον, διὰ τοῦ ὁποίου κατηργοῦντο αἱ ἡμίσεις τῶν Ἰρλανδικῶν ἀγγλικανικῶν ἐπισκοπῶν, τὸ δὲ ἐκ τῆς καταργήσεως ἐξοικονομού-

μενον ποσὸν διετίθετο ἐπ' ὠφελείᾳ τῆς 'Ιρλανδικῆς 'Εκκλησίας. Τὸ Νομοσχέδιον εὑρίσκετο πρὸ τῆς Βουλῆς τῶν Λόρδων ὑπὸ συζήτησιν, ὅτε ὁ Keble τῇ 14ῃ 'Ιουλίου 1833 ἐξεφώνησε τὸν περίφημον αὐτοῦ λόγον, ὅστις ἔδωκε τὸ ἔναυσμα εἰς τὴν 'Οξφόρδειον Κίνησιν. Τὸ Νομοσχέδιον ἐθεωρήθη ὡς ἀπειλὴ καὶ ἐναντίον τῆς ἀγγλικανικῆς 'Εκκλησίας ὡς κρατικῆς, ἀφοῦ τὴν τύχην τῆς 'Ιρλανδικῆς ἠδύνατο νὰ ἀκολουθήσῃ καὶ αὐτὴ ἀποστερουμένη βαθμηδὸν τῶν προικοδοτήσεων, ὧν κατὰ διαφόρους ἐποχὰς ἀπήλαυσε παρὰ τοῦ Κράτους. 'Η διαμαρτυρία ἑπομένως ἐναντίον τοῦ Νομοσχεδίου ἦτο ὑπεράσπισις τῆς θέσεως τῆς ἀγγλικανικῆς 'Εκκλησίας ὡς κρατικῆς μᾶλλον ἢ ὑποστήριξις τοῦ ἀντιδημοτικοῦ κόμματος τῶν Τόρεων, ὡς θὰ ἠδύνατό τις νὰ ὑποθέσῃ ἐπιπολαίως κρίνων τὰ πράγματα.

'Αλλ' ὁ πολιτικὸς κίνδυνος πρέπει νὰ θεωρηθῇ ὡς ἀφορμὴ μᾶλλον πρὸς ἔκρηξιν τῆς 'Οξφορδείου Κινήσεως· τὰ πραγματικὰ αὐτῆς αἴτια εἶναι βαθύτερα. Τὸ πρῶτον τούτων εἶναι ὁ 'Εραστιανισμός. Διὰ τοῦ ὅρου τούτου οἱ Ἄγγλοι ἐννοοῦσι τὴν θεωρίαν τοῦ ἐλβετοῦ φιλοσόφου 'Εράστου, ἣν ἠσπάσθησαν καὶ οἱ Ἄγγλοι Selden καὶ Hobbes κατὰ τὸν ΙΣΤ΄ αἰῶνα καὶ καθ' ἣν ἐν τοῖς περὶ πίστεως ὑπέρτατος κριτὴς δὲν εἶναι οὔτε ἡ 'Εκκλησία (καθολικισμὸς) οὔτε ἡ 'Αγία Γραφὴ (προτεσταντισμός), ἀλλὰ τὸ Κράτος. 'Η 'Αγγλικανικὴ 'Εκκλησία καὶ ἀρχαιότερον ἀλλ' ἰδίᾳ κατὰ τοὺς δύο τελευταίους αἰῶνας πράγματι ἀπήλαυεν εἰς τὴν Πολιτείαν παρὰ τὴν ἀντίδρασιν τὴν ὁποίαν ἀντέταξαν οἱ 'Ανώμοτοι καὶ δὴ ὁ κατ' ἐξοχὴν λόγιος μεταξὺ αὐτῶν Charles Leslic, τοῦ ὁποίου τὰ συγγράμματα ἐξεδόθησαν τῷ 1832 ἐν 'Οξφόρδῃ. 'Ο ἐκ τοῦ 'Εραστιανισμοῦ κίνδυνος δὲν ἦτο πολιτικῆς φύσεως, ἀλλ' ὑπέσκαπτεν, ὡς ἀλλαχοῦ τῆς Εὐρώπης, οὕτω καὶ ἐν 'Αγγλίᾳ, τὰς βάσεις τῆς πνευματικῆς θρησκείας. 'Αλλὰ πολὺ ἐπικινδυνώτερος ἐχθρὸς τῆς 'Εκκλησίας ὑπῆρξε κατὰ τὴν αὐτὴν ἐποχὴν ἡ ἐλευθεροφροσύνη, ἥτις τὴν γένεσιν αὐτῆς ὀφείλουσα εἰς τὴν Γαλλικὴν ἐπανάστασιν πρέπει νὰ διακρίνηται ἀπὸ τῆς πολιτικῆς φιλελευθερίας (liberalism). Κατὰ τὴν θεωρίαν αὐτὴν τὰ κακὰ τῆς ἀνθρωπότητος δύνανται νὰ θεραπευθῶσι διὰ τῆς πνευματικῆς ἀναπτύξεως, τῆς ἀνατροφῆς καὶ τῆς ἐκπολιτίσεως τῶν ἀνθρώπων καὶ ἑπομένως οὐδεμία ἔπρεπε νὰ δοθῇ προσοχὴ εἰς τὸ θρησκευτικὸν αἴσθημα καὶ τὸν μυστικισμόν. Πᾶν ὅ,τι ἀφορᾷ τὸν ἔσω ἄνθρωπον, τὴν ψυχὴν καὶ τὰς ἀνάγκας αὐτῆς, τὴν ἁμαρτίαν καὶ τὰς συνεπείας αὐτῆς, τὴν πίστιν καὶ τὰ παρεπόμενα πρέπει νὰ θεωρηθῇ ὡς δεισιδαιμονία. 'Ο νεώτερος οὗτος ὀρθολογισμὸς διαδοθεὶς ἐκ τῆς Γαλλίας εἰς τὴν Γερμανίαν ἐνεφανίσθη ὡς «πορεία τοῦ πνεύματος» ἢ λαϊκὴ φιλοσοφία καὶ ἐν 'Αγγλίᾳ καὶ ἠπείλησεν αὐτὰς τὰς βάσεις τῆς θρησκείας. 'Εντεῦθεν καὶ ἡ 'Οξφόρδειος Κίνησις ἐξηγέρθη ἀφ' ἑνὸς μὲν ἐναντίον τῆς ὑποδουλώσεως τῆς 'Εκκλησίας ὑπὸ τὴν Πολιτείαν, ἀφ' ἑτέρου δὲ ἐναντίον τοῦ νεωτέρου τούτου ὀρθο-

λογισμοῦ, ὅστις κατεπολέμει τὸν χριστιανισμὸν ἐν τοῖς θεμελίοις αὐτοῦ. "Ανδρες, λέγει ὁ Dean Church, οἵτινες ἐθεώρουν τὴν θρησκείαν ὡς τὸ μᾶλλον προσωπικὸν ἀγαθὸν ἐν τῷ κόσμῳ, οἷοι ἦσαν οἱ ἡγέται τῆς Ὀξφορδείου Κινήσεως, δὲν ἠδύναντο νὰ ἀνεχθῶσιν ὅπως ἡ θρησκεία ποδοπατῆται. Ἐντεῦθεν καὶ τὸ ὦθοῦν αὐτοὺς ἐλατήριον δὲν ἦτο ἐκκλησιαστικῆς ἢ θεολογικῆς φύσεως ἀλλὰ κυρίως εἰπεῖν ἠθικῆς. Ἐν τῇ ἐλευθεροφροσύνῃ τῆς ἐποχῆς αὐτῶν διέκρινον «τὰς τάσεις τῆς νεωτέρας σκέψεως, ὅπως καταστρέψῃ τὰς βάσεις τῆς ἀποκεκαλυμμένης θρησκείας καὶ ἐν τέλει παντὸς ὅ,τι καλεῖται θρησκεία».

Εἰς τοὺς λόγους τούτους δέον νὰ προστεθῇ καὶ ἡ κοινῇ ἐπικρατοῦσα τότε ἄγνοια τῶν ἀρχῶν, ἐφ' ὧν ἐστηρίζετο ἡ ἀγγλικανικὴ Ἐκκλησία. Πολλοὶ τῶν ἐχθρῶν τῆς Ὀξφορδείου Κινήσεως λαμβάνοντες ὑπ' ὄψιν τὴν βραδυτέραν ἀπόκλισίν τινων ἐκ τῶν ἡγετῶν αὐτῆς πρὸς τὴν Ρωμ. Ἐκκλησίαν ὑπεστήριξαν ὅτι αὕτη ἐσκόπει νὰ μετατρέψῃ τὴν Ἀγγλίαν εἰς χώραν Ρωμαιοκαθολικήν. Καὶ ὅμως συμβαίνει ἀκριβῶς τὸ ἐναντίον. Ἂν ληφθῇ ὑπ' ὄψιν ὅτι τῆς Κινήσεως προηγήθη ὁ περὶ χειραφεσίας Νόμος καὶ ὅτι οἱ Ρωμαιοκαθολικοὶ καὶ ἰδίᾳ οἱ Ἰρλανδοὶ συνηνώθησαν μετὰ τῶν Οὐΐγων, εὐνόητον ὅτι ἡ Κίνησις ἐσκόπει νὰ ἀπομακρύνῃ τὸν κίνδυνον τῆς μεταπτώσεως τοῦ λαοῦ εἰς τὸν Ρωμαιοκαθολικισμὸν ἕνεκα τῆς ἀγνοίας τῶν ἀρχῶν τῆς Ἀγγλικανικῆς Ἐκκλησίας. Ὁ ἐκ τῶν ἡγετῶν αὐτῆς Keble σαφῶς ἐδήλωσε τοῦτο θεὶς ἐν τῷ προλόγῳ τῆς περιφήμου ὁμιλίας αὐτοῦ τὸ ἐρώτημα «ποίαν θὰ δώσωμεν ἀπάντησιν εἰς τοὺς ὀπαδοὺς τῆς Ρώμης, ὅταν λοιδορῶσιν ἡμᾶς, ὅτι κατηντήσαμεν κοινοβουλευτικὴ Ἐκκλησία ;» καὶ συστήσας ὅπως «αἱ Πραγματεῖαι (Tracts ἐξ οὗ καὶ Tractarians) χαρακτηρίζωνται ὡς Πραγματεῖαι περὶ τῶν προνομίων τῆς Ἐκκλησίας καὶ ἐναντίον τοῦ Παπισμοῦ καὶ τῶν ἀσυμμορφώτων». Ἀλλ' ἡ ἀρχαία ἀντίληψις περὶ τῆς φύσεως τῆς Ἐκκλησίας, καίτοι δὲν ἐξέλιπεν ἐντελῶς, εἶχεν ἐπισκοτισθῇ τὰ μέγιστα ἐν Ἀγγλίᾳ. Οὐδαμοῦ σχεδὸν ἐγίνετο λόγος περὶ τῆς ἁγίας καθολικῆς Ἐκκλησίας, διότι ἐπεκράτει ἄγνοια πλήρης περὶ τοῦ θεμελίου ἐφ' οὗ ἐστηρίζετο ἡ Ἐκκλησία. Πλὴν ὅμως τούτων ὑπῆρχον καὶ γενικώτεροι λόγοι· καὶ εἷς τούτων ἀναμφιβόλως εἶναι ὅτι αἱ φρικαλεότητες τῆς Γαλλικῆς ἐπαναστάσεως ἔστρεψαν ἐξ ἀντιδράσεως τὴν προσοχὴν τῶν ἀνθρώπων πρὸς τὰς παραδόσεις τοῦ παρελθόντος. Ὁ Ρωμαντισμὸς ὅστις κατέκλυσε κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην τὴν Δυτικὴν Εὐρώπην δὲν ἀφῆκεν ἀνεπηρέαστον καὶ τὴν Ἀγγλίαν.

Β'. Ἡ κατάστασις τῆς Ἀγγλικανικῆς Ἐκκλησίας πρὸ τῆς Κινήσεως.

Ἡ πλήρης κατανόησις τῆς εὐκολίας, μεθ' ἧς εὗρον ὑποδοχὴν αἱ ἀρχαὶ

ὑπὲρ τῶν ὁποίων ἠγωνίσθη ἡ Ὀξφόρδειος Κίνησις, προϋποθέτει γνῶσίν τινα τῆς καταστάσεως τῆς Ἀγγλικανικῆς Ἐκκλησίας πρὸ τῆς ἐνάρξεως αὐτῆς. Ὁμολογεῖται ὅτι ἡ Ἀγγλικανικὴ Ἐκκλησία ἐξεταζομένη ὡς ὅλον οὐδέποτε ἐν τῇ μακρᾷ αὐτῆς ἱστορίᾳ εἶχε καταπέσῃ τοσοῦτον καίτοι δὲν ἔλειψαν καὶ ὀάσεις ἐν τῇ ἐρήμῳ, ὡς θὰ ἴδωμεν κατωτέρω. Ὅτι οἱ ἱερεῖς δὲν εὑρίσκοντο εἰς τὸ ὕψος τῆς ἀποστολῆς αὐτῶν, καταφαίνεται ἐκ τῆς θέσεως τὴν ὁποίαν ἀποδίδουσιν εἰς τοὺς κληρικοὺς διηγηματογράφους τῆς ἐποχῆς ὡς ὁ Charles Dickens καὶ ἡ Jane Austen. Πνεῦμα κοσμικὸν ἐκυριάρχει παρ' αὐτοῖς, ἠρκοῦντο εἰς τὴν ἀνάγνωσιν τοῦ ὄρθρου καὶ τοῦ ἑσπερινοῦ κατὰ τὰς Κυριακάς, σπανιώτατα ἐτέλουν τὴν θείαν λειτουργίαν, ἡ δὲ ἐξωτερικὴ αὐτῶν ἐμφάνισις κατ' οὐδὲν διέκρινεν αὐτοὺς ἀπὸ τῶν εὐγενῶν λαϊκῶν. Ἀλλὰ καὶ οἱ Ἐπίσκοποι περὶ ἄλλα καὶ δὴ περὶ γυμνάσια καὶ κυνηγέσια ἀσχολούμενοι ἠμέλουν τὰ καθήκοντα αὐτῶν καὶ ὀλίγην ἔδιδον προσοχὴν εἰς τὴν δοκιμασίαν ἐκείνων, τοὺς ὁποίους κατέλεγον εἰς τὰς τάξεις τοῦ κλήρου. Ἀναφέρεται ὅτι ὁ Γεώργιος Spencer, υἱὸς τοῦ λόρδου Spencer, ἀπετάθη πρὸς τὸν Ἐπίσκοπον τοῦ Peterborough πρὸς χειροτονίαν, ἵνα γείνῃ κάτοχος τῶν εἰσοδημάτων τοῦ οἰκογενειακοῦ αὐτοῦ Ναοῦ καὶ πρὸς τοῦτο ἔγραψε πρὸς τὸν ἐξεταστὴν Καπελλᾶνον τοῦ Ἐπισκόπου ζητῶν νὰ μάθῃ τίνα βιβλία πρέπει νὰ ἀναγνώσῃ πρὸς παρασκευήν. Ὁ Καπελλᾶνος ἀπήντησεν «ὅ,τι ἀφορᾷ ἐμὲ ὡς ἐξεταστὴν εἶναι ἀδύνατον νὰ φρονῶ ὅτι δέον νὰ ὑποβάλω ἕνα εὐγενῆ, τοῦ ὁποίου τόσον καλῶς γινώσκω τὰ προσόντα, εἰς οἱανδήποτε ἐξέτασιν. Χάριν τοῦ τύπου ὅμως νομίζω ὅτι ἀρκεῖ ἡ ἀπόδοσις ἑνὸς στίχου τῆς Ἑλληνικῆς Ἁγίας Γραφῆς καὶ ἑνὸς τῶν ἄρθρων τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἀγγλίας εἰς τὴν λατινικήν». Καὶ ἐκεῖνοι δὲ ἐκ τῶν Ἐπισκόπων, οἵτινες δὲν διέκοψαν πᾶσαν σχέσιν πρὸς τὰς πνευματικὰς ἀσχολίας, ἐπεζήτουν καὶ εὕρισκον αὐτὰς οὐχὶ ἐν τῇ τελειοτέρᾳ διακονίᾳ τοῦ λόγου καὶ τῶν μυστηρίων καὶ ἐν τῇ κυβερνήσει τῶν πιστῶν, ἀλλ' ἐν ἔργοις δημοσίας ἴσως ὠφελείας, ἀλλ' ἀλλοτρίοις τῆς κλήσεως αὐτῶν ὡς ἐπισκόπων. Ὅταν δὲ τοιοῦτος ἦτο ὁ κλῆρος ἦτο ἑπόμενον ὅτι ἡ Ἐκκλησία μετὰ τῶν τελετῶν αὐτῆς δὲν εὕρισκε στήριγμα εἰς τὰς καρδίας τοῦ λαοῦ. Τὴν κατάστασιν τοῦ θρησκευτικοῦ αἰσθήματος ἀρκεῖ νὰ δείξῃ τὸ γεγονός, ὅτι ἐν πλείσταις τῶν Ἐκκλησιῶν τὴν ἡμέραν τῶν Χριστουγέννων δὲν ἐτελεῖτο ἡ θεία λειτουργία, κατὰ δὲ τὴν ἡμέραν τοῦ Πάσχα τοῦ 1800 ἐν τῷ Καθεδρικῷ Ναῷ τοῦ Λονδίνου, ὅπου ἡ λειτουργία ἐγίνετο κατὰ τὴν μεσημβρίαν, οἱ προσελθόντες εἰς τὴν θείαν κοινωνίαν κατὰ τὴν μαρτυρίαν αὐτοῦ τοῦ Ἐπισκόπου δὲν ὑπερέβησαν τοὺς ἕξ.

Κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην, ἤτοι πρὸ ἑνὸς ἀκριβῶς αἰῶνος, δύο κυρίως μερίδες ἢ Σχολαὶ σκέψεως ἐκράτουν ἐν τῇ Ἀγγλικανικῇ Ἐκκλησίᾳ, ἡ τῶν Εὐαγγελικῶν καὶ ἡ τῆς ὑψηλῆς λεγομένης Ἐκκλησίας, ἐκ τῶν ὁποίων

ἰσχυροτέρα ἀναμφιβόλως ἦτο ἡ πρώτη. Δέον νὰ ὁμολογήσωμεν, ὅτι εἰς τὴν μερίδα τῶν Εὐαγγελικῶν πολλὰ ὀφείλει ἡ χριστιανικὴ θρησκεία ἰδίᾳ λήγοντος τοῦ ΙΗ' αἰῶνος· καίτοι δὲ οὗτοι ὑπέστησαν πολλὰς καταδιώξεις, ἐν τούτοις κατὰ τὴν τελευταίαν πρὸ τῆς Κινήσεως δεκαετηρίδα ἐγένοντο δημοφιλεῖς. Οὐδ' ἐστεροῦντο, ὡς ὑπετίθετο βραδύτερον, ἐξ ὁλοκλήρου ἐκκλησιαστικότητος. Τινὲς ἐξ αὐτῶν οὐ μόνον ἀνεγίνωσκον τὴν ἱερὰν ἀκολουθίαν τὰς Τετάρτας καὶ τὰς Παρασκευὰς καὶ ἐτέλουν τὴν θείαν λειτουργίαν κατὰ τὰς ἑορτὰς τῶν ἁγίων καὶ τὰς πρωϊνὰς ὥρας τῆς Κυριακῆς, ἀλλὰ καὶ εἰσήγαγον τοὺς Ἑσπερινοὺς τῶν Κυριακῶν. Ἡ προσοχὴ αὐτῶν ἦτο ἐστραμμένη πρὸς διάφορα φιλανθρωπικὰ ἔργα, εἰς τὴν ἀκάματον δὲ αὐτῶν ἐνέργειαν ὀφείλεται ἡ ἀπελευθέρωσις ἐν τέλει τῶν δούλων κατὰ τὸ 1833. Ἀλλ' ἀπέτυχον κυρίως εἰς τὴν ἀνατροφὴν καὶ τὴν μόρφωσιν χαρακτήρων. Τόσον τὸ προφορικόν, ὅσον καὶ τὸ γραπτὸν αὐτῶν κήρυγμα ὀλίγον κατ' ὀλίγον ἀπέβη ἰσχνὸν καὶ ἀνούσιον, ὡς γράφει ὁ Dean Church, ὅστις εἶχεν ἀνατραφῇ ἐν τοῖς κόλποις αὐτῶν. «Ἡ μονότονος γλῶσσα τῶν καλῶν αὐτῶν ἀνθρώπων ἀντήχει εἰς ὅλους πλὴν ἑαυτῶν ὡς ἐπίπλαστος καὶ κουραστική· καὶ παρὰ τοῖς διδασκάλοις ἐν ταῖς Σχολαῖς ἡ ἰδέα τῆς θρησκείας ἀπέβη πτωχὴ καὶ ἰσχνὴ καὶ χιμαιρική». Οἱ ἀνήκοντες ἐξ ἄλλου εἰς τὴν ὑψηλὴν λεγομένην Ἐκκλησίαν ἐκαυχῶντο ὅτι ἐστηρίζοντο ἐπὶ τῶν θεολόγων τῆς ἐποχῆς τοῦ Καρόλου. Τὸ κήρυγμα αὐτῶν ἦτο μᾶλλον αἰσθηματικόν, αὐτοὶ δὲ ἦσαν ἐπιφυλακτικοί, ἔστιν ὅτε πολυμαθεῖς, ἰδίᾳ ὑπερήφανοι διὰ τὸν κοινὸν αὐτῶν νοῦν. Ἀλλὰ τὸ κοσμικὸν πνεῦμα δὲν ἦτο ξένον καὶ πρὸς αὐτούς. «Οἱ χειρότεροι ἐξ αὐτῶν ἦσαν εὐγενεῖς γαιοκτήμονες ἐν σχήματι κληρικοῦ, οἵτινες ἐκυνήγουν καὶ ἐφόνευον καὶ ἐχόρευον καὶ πολλάκις διέπραττον χειρότερα κακά». Ὀλίγοι ὑπῆρχον οἱ ἐξέχοντες μεταξὺ αὐτῶν διακρινόμενοι πνευματικῶς ἢ διανοητικῶς καὶ διασώζοντες τὴν ἀρχαίαν παράδοσιν τῆς νηστείας καὶ τῆς ἱερᾶς ἀκολουθίας. Ἀλλ' ἡ παράδοσις τῶν Καρολινείων Θεολόγων διεσώζετο ἀκόμη ὑπὸ δεξιῶν καὶ πεπαιδευμένων ἀνδρῶν κληρικῶν καὶ λαϊκῶν. Κατὰ τὸ 1793 Ἑταῖρος τοῦ Κολλεγίου τῆς ἁγίας Μαγδαληνῆς κηρύττων πρὸ τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Ὀξφόρδης ὑπεστήριζε τὴν ἀναγκαιότητα τῆς ἀφέσεως, ἐνῷ αἱ διδασκαλίαι περὶ τῆς πραγματικῆς παρουσίας καὶ περὶ τῆς εὐχαριστίας ὡς θυσίας ἐδιδάσκοντο συνεχῶς ὑπὸ πεπαιδευμένων θεολόγων. Ἀλλ' οἱ ἀποτελοῦντες τὰς ἐξαιρέσεις αὐτὰς ἦσαν ὀλίγοι, δειλοὶ καὶ ἐπιφυλακτικοί. Ὅτι ὅμως ἡ διδασκαλία αὐτῶν δὲν ἀπέβη ἐπὶ ματαίῳ μαρτυρεῖ ἡ ταχεῖα διάδοσις τῆς Ὀξφορδείου Κινήσεως. Ἡ πυρὰ τῆς ἀναζωογονήσεως δὲν θὰ ἤναπτε τόσον λαμπρῶς καὶ τόσον ταχέως, ἂν μὴ εὕρισκε σπινθῆρας κεκαλυμμένους ἐν ὅλῃ τῇ Ἀγγλίᾳ, τοὺς ὁποίους ἡ πνοὴ τῆς Κινήσεως ἤναψεν εἰς φλόγα.

Παρὰ τὰς δύο ταύτας Σχολὰς δέον νὰ μνημονευθῶσι καὶ οἱ οὕτω καλούμενοι Νοητικοί, ἄλλως εἰπεῖν οἱ τῆς εὐρείας Ἐκκλησίας (broad Church) ἢ Λατιτουδηνάριοι. Οὗτοι ἀπεσκόπουν εἰς τὴν βαθμιαίαν κατάργησιν τῆς ὑποχρεώσεως πρὸς ὑπογραφὴν ὑπὸ τοῦ κλήρου τῶν Συμβόλων καὶ τῶν ὁμολογιῶν τῆς ἀγγλικανικῆς Ἐκκλησίας, ἵνα διευκολύνωσι τὴν λεγομένην περιληπτικότητα. Ἡ τάσις αὕτη διασώζεται καὶ μέχρι σήμερον ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦ Undenominationalism.

Πρὸς θεραπείαν τῆς ἀνωτέρω περιγραφείσης δυσαρέστου καταστάσεως τῆς Ἀγγλικανικῆς Ἐκκλησίας δύο προὐτείνοντο μέσα ἀρχομένης τῆς 3ης δεκαετηρίδος τοῦ παρελθόντος αἰῶνος. Τὸ πρῶτον προὐτάθη ὑπὸ τοῦ εἰς τὴν τάξιν τῶν Νοητικῶν ἢ Φιλελευθέρων (liberals) ἀνήκοντος Δρ. Arnold, διακεκριμένου λογίου καὶ μεγάλως συντελέσαντος εἰς τὴν ἀναμόρφωσιν τῶν ἀγγλικῶν ἐσωτερικῶν Γυμνασίων. Ὁ Arnold μεγάλως ἀνησυχῶν διὰ τὴν κατάστασιν τῆς θρησκείας ἐν Ἀγγλίᾳ, ὑπεστήριζε τὸ σχέδιον καθ᾽ ὃ ἡ Ἀγγλικανικὴ Ἐκκλησία, ἵνα σωθῇ, ἔδει νὰ ἑνωθῇ μεθ᾽ ὅλων τῶν ἐν διαστάσει πρὸς αὐτὴν εὑρισκομένων χριστιανικῶν ὁμάδων (Dissenters). Διὰ τοῦ τρόπου τούτου ἤθελε μὲν διακόψῃ αὕτη πάντα σύνδεσμον πρὸς τὸν ἱστορικὸν Χριστιανισμόν, τ. ἔ. τὰς ἀρχαίας ἱστορικὰς Ἐκκλησίας, θὰ ἐπετύγχανεν ὅμως νὰ ἀποβῇ ἐν τῇ πραγματικῇ τῆς λέξεως ἐννοίᾳ «Ἐθνικὴ Ἐκκλησία», καθόσον θὰ περιελάμβανε τὸ ὅλον ἔθνος πλὴν τῶν Ἰουδαίων καὶ τῶν ἀπίστων. Ἐκ διαμέτρου ἀντίθετον πρὸς τὸ σχέδιον τοῦτο ἦτο τὸ ἄλλο ὑπὲρ οὗ ἐτάχθησαν οἱ ἄνδρες τῆς Ὀξφορδείου Κινήσεως. Κατ᾽ αὐτοὺς ἔδει ν᾽ ἀναβιώσῃ ἡ ἀρχαία λησμονηθεῖσα ἰδέα περὶ «μιᾶς, ἁγίας, καθολικῆς Ἐκκλησίας», θείαν ἐχούσης τὴν ἀρχὴν αὐτῆς διὰ μέσου τῶν Ἀποστόλων μέχρι τοῦ Κυρίου. Οἱ Χριστιανοὶ ἔδει ν᾽ ἀντιληφθῶσιν ὅτι ἡ Ἐκκλησία αὐτῶν δὲν εἶναι Κρατικὸν δημιούργημα, ἀλλ᾽ ὁρατὴ κοινωνία ἱδρυθεῖσα ὑπὸ τοῦ Κυρίου καὶ προικισθεῖσα δι᾽ ἐκτάκτων δυνάμεων καὶ ὑπερφυσικοῦ σκοποῦ. Καὶ διὰ τὴν ἀναβίωσιν αὐτὴν τῆς ἐννοίας τῆς Ἐκκλησίας ἀνέλαβον τὸν ἀγῶνα οἱ ἡγέται τῆς Ὀξφορδείου Κινήσεως.

ΑΙ ΑΞΙΩΣΕΙΣ
ΤΩΝ ΕΠΙΣΚΟΠΩΝ ΤΗΣ ΠΑΛΑΙΑΣ ΡΩΜΗΣ
ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΜΕΛΕΤΗ
ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟΝ

(Συνέχεια ἐκ τῆς σελίδος 13 τοῦ 8ου τεύχους).

ΣΗΜΕΙΩΣΙΣ Α'.

Οἱ Παπικοὶ ἀπεπειράθησαν νὰ ἐκμεταλλευθῶσι τὸ ζήτημα τοῦ Ἀθανασίου. Πλάνη. Ὁ Ἀθανάσιος δὲν μετέβη εἰς Ῥώμην ζητῶν βοήθειαν ἢ προστασίαν· οὔτε ἐθεώρει ἑαυτὸν ὑποκείμενον τῷ Ῥώμης, καθ' ἃ πιστοῦται ἐκ τῆς Ἐγκυκλίου του, δι' ἧς ἀγγέλλει ἁπλῶς τὰ τοῦ διωγμοῦ αὐτοῦ καὶ συνιστᾷ νὰ μὴ ἀναγνωρισθῇ ὁ παρείσακτος ἐπίσκοπος Ἀλεξανδρείας. Ὅτε δὲ μετά τινα χρόνον ἐπεζήτησεν ὁ Ῥώμης νὰ ἐξετάσῃ τὸ ζήτημα τοῦ νέου Ἀρχιεπισκόπου Ἀλεξανδρείας Γρηγορίου τοῦ Καισαρέως, ὑπεδείχθη αὐτῷ ὑπὸ τῶν ἐν Ἀντιοχείᾳ συνελθόντων ν' ἀπόσχῃ τῆς ἀναμίξεως ταύτης. Μεταξὺ ἄλλων ὑπέμνησαν ὅτι τὸ ζήτημα Παύλου τοῦ Σαμοσατέως ἐλύθη ἄνευ ἀναμίξεως τοῦ Ῥώμης καὶ ὅτι ὁ ἐπίσκοπος Ῥώμης ***δὲν πρέπει νὰ φαντάζηται ἑαυτὸν ἀνώτερον τῶν λοιπῶν Ἐπισκόπων ἐπειδὴ εἶναι Ἐπίσκοπος Ῥώμης*** (15). Ἐὰν δέ, προσέθετον, ἡ Ῥώμη δύναται νὰ καυ-

(15) Ὁ Πάπας Λέων ὁ Θ' γράφων πρὸς τὸν Πατριάρχην Κωνσταντινουπόλεως Μιχαὴλ τὸν Κηρουλάριον, ἰσχυρίζετο ὅτι τὸ Πρωτεῖον τοῦ πάπα ἀνωμολογήθη ὑπὸ τῆς ἐν Νικαίᾳ Α' Οἰκουμενικῆς Συνόδου, ἀπεφήνατο δὲ περὶ τούτου καὶ ὁ πάπας Σίλβεστρος, πρὸς δὲ ὅτι ἐπὶ τοῦ θρόνου Κωνσταντινουπόλεως ἐκαθέσθη πλὴν εὐνούχων καὶ μία γυνή. Ὁ **Hefele** ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῶν Συνόδων του πειρᾶται νὰ ἀποδώσῃ τὴν μωρίαν ταύτην εἰς τὴν ἔλλειψιν κριτικῆς κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ Λέοντος Θ', ὅστις εἶχεν ὑπ' ὄψει του πάντως τὸν παρακεχαραγμένον ΣΤ' Κανόνα τῆς ἐν Νικαίᾳ Συνόδου, ὅντινα ἀνεφέραμεν ἤδη. Πλὴν ἀλλὰ καὶ μόνον αὐτὸ τὸ γεγονὸς ὅτι τοιαῦται φαντασιοπληξίαι διῆλθον τοῦ νοὸς τῶν Παπῶν δὲν ἀποδεικνύει διάτορον φωνὴν ἀφιὲν τὸ μέτρον τῆς ἀλαζονικῆς μεγαλομανίας, τὸ δεσπόζον τῆς Ῥωμαϊκῆς ψυχοσυνθέσεως καὶ δὲν ὑπενθυμίζει τοὺς λόγους τοῦ Ἀποστόλου Παύλου «μὴ ὑπερφρονεῖν παρ' ὃ δεῖ φρονεῖν, ἀλλὰ φρονεῖν εἰς τὸ σωφρονεῖν» (Ῥωμαίους); Ἐξηκολούθει δὲ προφανῶς Λέων ὁ Θ' πιστεύων εἰς τὸν πλαστογραφημένον ΣΤ' Κανόνα τῆς ἐν Νικαίᾳ Συνόδου. Δεινὸν γὰρ ἡ ἄγνοια καὶ πάντων κακῶν τοῖς ἀνθρώποις αἰτία, γράφει ὁ Λουκιανός.

χηθῇ διὰ τὸν πλοῦτον αὐτῆς, ἡ Ἀνατολὴ καυχᾶται διὰ τὴν ἀνωτάτην θεολογικὴν γνῶσιν καὶ τὰς ἀρετάς, τὸ φῶς τῆς πίστεως δὲ ἐκ τῆς Ἀνατολῆς μετεδόθη εἰς τὴν Δύσιν, ***ὥστε δὲν ἁρμόζει οἱ τῆς Ἀνατολῆς Ἐπίσκοποι ν' ἀκολουθῶσι τοὺς Δυτικούς.*** Ὁ δὲ Πάπας Ἰούλιος ἐπικαλεῖται οὐχὶ τὸ πρωτεῖον τοῦ Πέτρου, (ὅπερ ἔδει νὰ πράξῃ ἂν ὑπῆρχε τοιοῦτον καὶ δὴ προκαλούμενος καὶ κολαφιζόμενος), ἀλλ' ἐστηρίχθη ἁπλῶς ἐπὶ τοῦ ἔθους, «τοῦτο ἔθος ἐστὶ καὶ ὅτι ἀνεμίγθη εἰς τὸ ζήτημα τοῦ Ἀθανασίου ἐπὶ τῇ αἰτήσει αὐτοῦ» (Migne 25. K. E). Τὸ δὲ ζήτημα τοῦ Ἀθανασίου ἐξήτασεν οὐχὶ ὁ Πάπας Ἰούλιος, ἀλλ' ἡ ἐν Σαρδικῇ Σύνοδος, γνώμῃ τῶν Βασιλέων Κώνσταντος καὶ Κωνσταντίου συνελθοῦσα καθ' ἃ μαρτυρεῖ ὁ Σωζόμενος. (Ἐκκλ. Ἱστορία Γ'). Ἡ δὲ πρᾶξις αὕτη ἠγνοήθη, ὡς εἴπομεν, ὑπὸ τῆς Ἀνατολῆς καὶ τῆς Ἀφρικῆς καθ' ἃ πιστοῦται ἐκ τῶν Πρακτικῶν τῆς Συνόδου Καρθαγένης τοῦ 419. Πόσον δὲ μικρᾶς σημασίας ἦτο ἡ θέσπισις τῶν κανόνων Γ', Δ', Ε' τῆς ἐν Σαρδικῇ μικρᾶς τοπικῆς Συνόδου, δι' ὧν πρὸς σωτηρίαν τῶν ὀρθοδόξων ἐπισκόπων ἀπὸ τῶν ὀνύχων τῶν Ἀρειανῶν Συνόδων εἶχε θεσπισθῇ προσωρινῶς καὶ προσωπικῶς διὰ τὸν Πάπαν Ἰούλιον τὸ δικαίωμα τῆς ἀναμίξεως εἰς τὰς δίκας τῶν ὀρθοδόξων Ἐπισκόπων, ἀποδεικνύεται ὑπὸ τῶν ἐν Ρώμῃ πλαστογραφησάντων κατὰ τὴν συνήθειάν των τοὺς Κανόνας τούτους καὶ ἀποδωσάντων αὐτοὺς εἰς τὴν πρώτην ἐν Νικαίᾳ Οἰκουμενικὴν Σύνοδον. Ἀλλ' ἡ πλαστογραφία ἀνεκαλύφθη ἐν Καρθαγένῃ καὶ οἱ Ἐπίσκοποι Ρώμης μόνον τραχεῖς κολαφισμοὺς ἀπεκόμισαν παρὰ τῆς Συνόδου οὓς ἠναγκάθησαν νὰ καταπίωσι σιγῶντες χωρὶς ὅμως καὶ νὰ διορθωθῶσιν. Ὁ δὲ μέγας Κανονολόγος τῆς Δύσεως Διονύσιος ὁ Μικρὸς εὑρὼν ἐν τοῖς Κώδηξι τοὺς Κανόνας τῆς Σαρδικῆς ἀναμεμιγμένους μετὰ τῶν κανόνων τῆς ἐν Νικαίᾳ πρώτης Οἰκουμενικῆς Συνοδου, ἐχαρακτήρισε τὴν ἀνάμιξιν ταύτην ὡς ἔργον ἀμαθοῦς χειρὸς καὶ ἐξοβέλισεν αὐτοὺς ἐκεῖθεν ἀπορρίψας ἐν τέλει τοῦ ἔργου του. Ἐννοεῖται δὲ ὅτι αἱ Ἐκκλησίαι τῆς Ἀνατολῆς οὐδέποτε ἀνεγνώρισαν ἢ ἔθηκαν εἰς ἐφαρμογὴν τοὺς Κανόνας τῆς ἐν Σαρδικῇ Συνόδου, τῷ δὲ 381 ἡ δευτέρα ἐν Κων/πόλει Οἰκουμενικὴ Σύνοδος κατήργησεν αὐτούς, ἄλλως θεσπίσασα τὰ τῆς διαδικασίας τῶν ἐπισκόπων διὰ τῶν κανόνων αὐτῆς Β' καὶ ΣΤ'. Ἀλλ' ὅπως δήποτε οἱ κανόνες τῆς ἐν Σαρδικῇ Συνόδου ἐπέχυσαν ἔλαιον ἐπὶ τῆς πυρᾶς τῶν σφοδρῶν καὶ μυχίων πόθων τῶν ἐν Ρώμῃ καὶ ἐπέτειναν τὴν ἀγερωχίαν αὐτῶν (16). Ἐφ' ᾧ καὶ ὁ Μ. Βασίλειος ἠναγκάσθη νὰ

(16) Μὴ λησμονῶμεν ὅτι ὁ Ἀπόστολος Παῦλος θεωρεῖ ἐν τῇ πρὸς Γαλάτας ἐπιστολῇ ὡς ἀπολύτως ἰσοτίμους τὸν Ἰάκωβον καὶ Κηφᾶν καὶ Ἰωάννην- ***Οἱ δοκοῦντες στύλοι εἶναι.*** Ἐκ τῆς ρήτρας ταύτης τοῦ Ἀποστόλου ἐμπνεόμενος ὁ Ἱερώνυμος (de viris illustribus) δηλοῖ ὅτι τὴν θείαν ἰδιότητα τοῦ Παύλου ἀνεγνώρισαν ἰσ

καυτηριάσῃ ἐγγράφως τὴν ***ὀφρῦν τῶν Δυτικῶν*** οἵτινες προσθέτει «ἐν τῇ ἐμπαθεῖ αὐτῶν ἀλαζονείᾳ καὶ ἐν τῇ ἐγωϊστικῇ ἰσχυρογνωμοσύνῃ οὔτε νὰ διαφωτισθῶσι περὶ τῆς ἀληθείας ἤθελον οὔτε νὰ ἀκούσωσι τοὺς θέλοντας νὰ διαφωτίσωσιν αὐτούς» (πρὸς Εὐσέβιον Σαμοσατέα). Ὁ κόλαφος ἦτο σκληρότατος παρὰ τοιαύτης προσωπικότητος ἐκφερόμενος ἀλλ' ἀνωφελής. Οἱ ἐν Ρώμῃ εἶχον ἀρχίσει νὰ φέρωνται ἀκατάσχετοι ἐπὶ τῆς ὀλισθηρᾶς κατωφερείας.

Καὶ ἂν ὑποτεθῇ πρὸς στιγμὴν ὅτι οἱ κανόνες τῆς ἐν Σαρδικῇ Συνόδου εἶχον κῦρος διὰ τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Δύσεως, τούτους κατήργησε κατηγορηματικῶς μία Οἰκουμενικὴ Σύνοδος, ἡ Β΄, στοιχοῦσα τῷ ΛΔ΄ Ἀποστολικῷ Κανόνι.

ΣΗΜΕΙΩΣΙΣ Β΄.

Περὶ τῆς ἐν Σαρδικῇ Συνόδου καὶ τῶν Κανόνων αὐτῆς Γ΄, Δ΄ καὶ Ε΄ μέγιστον ἐπιχείρημα κατὰ τοῦ Πρωτείου τῶν Παπῶν ὑπάρχει αὐτὸς ὁ Πάπας Ἰούλιος. Γράφων οὗτος πρὸς τὴν ἐν Ἀντιοχείᾳ Σύνοδον περὶ τοῦ Ἀθανασίου καὶ Μαρκέλλου λέγει· «Ἔδει κατὰ τὸν Ἐκκλησιαστικὸν Κανόνα καὶ μὴ οὕτω γεγενῆσθαι τὴν κρίσιν ***ἔδει γραφῆναι πᾶσιν ἡμῖν ἵνα οὕτω παρὰ πάντων κριθῇ τὸ δίκαιον........... διατί δὲ περὶ τῆς Ἀλεξανδρέων Ἐκκλησίας μάλιστα δὲν ἐγράψατε ἡμῖν; ἢ ἄγνοια τοῦτο τὸ ἔθος ἦν γράφεσθαι ἡμῖν καὶ οὕτως ἔνθεν ὁρίζεσθαι τὰ δίκαια;***

Τὴν ἀνάμιξιν λοιπὸν τῶν Παπῶν εἰς τὰ πράγματα τῆς Ἀνατολῆς στηρίζει ὁ Ἰούλιος οὐχὶ εἰς τὸν Πέτρον, οὔτε εἰς τὰ θεῖα δικαιώματα τοῦ Παπισμοῦ, ἥτις θεωρία προέβαλλε μόνον κατὰ τὸν Ε΄ αἰῶνα, οὔτε εἰς τὰ σχετικὰ πρὸς τὸν Πέτρον χωρία τῆς Γραφῆς «Σὺ εἶ Πέτρος» κλπ. ἀλλ' ἁπλούστατα εἰς ***Ἐκκλησιαστικὸν ἔθος*** καθ' ὃ περὶ τοῦ ζητήματος τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Ἀλεξανδρείας ἐζητεῖτο καὶ ἡ γνώμη τῶν ἐν τῇ Δύσει Ἐκκλησιῶν ἵνα οὕτως ἡ λαμβανομένη ἀπόφασις ἀπέρρεεν ἐκ τῆς καθόλου Ἐκκλησίας καὶ οὐχὶ ἀπὸ μέρους αὐτῆς. Ἀξίωσις λογικὴ καὶ δικαία κατ' ἀρχήν. Καὶ ταύτην ὅμως ἀπέκρουσεν ἡ Σύνοδος Ἀντιοχείας ὡς ***νεωτερισμὸν*** καταδικάσασα τὸν Πάπαν Ἰούλιον, ἐπαναλαμβανόντων ἴσως τῶν Συνοδικῶν κατὰ φρένα καὶ κατὰ θυμὸν κατὰ τῶν Δυτικῶν τοὺς λόγους τοῦ λατίνου ποιητοῦ Βιργιλίου «Limeo danaos et dona ferentes». Τὸν λόγον τὸν δίδει ὁ μέγας Βασίλειος ὁμιλῶν περὶ τῆς Δυτικῆς ὀφρύος τῆς ἀγνοίας καὶ τῆς πεισμονῆς αὐτῶν οὔνε τὴν ἀλήθειαν γινωσκόντων τῶν ἐν

Ἰάκωβος καὶ Ἰωάννης. Βλέπε καὶ παρ' Εὐσεβίῳ (Β. Τὰ κατὰ τὴν δρᾶσιν τῶν Ἀποστόλων μετὰ τὴν ἀνάληψιν τοῦ Κυρίου).

τῇ Δύσει, οὔτε τούς διδάσκοντας αὐτοὺς ταύτην ἀκοῦσαι θέλοντες. Οἱ ἐν τῇ Συνόδῳ τῆς Ἀντιοχείας ἀπαντῶσι τῷ Ἰουλίῳ μετὰ δριμύτητος ὡς ἴσος πρὸς ἴσον γράφοντες, κατακρίνοντες τὴν ἐπέμβασιν αὐτοῦ ὡς **νεωτερισμὸν** καὶ καθὼς ἐκεῖνοι δὲν εἶχον ἀναμιχθῇ εἰς τὰ ζητήματα τῆς Δύσεως κατὰ τοῦ Νοβάτου, τοῦ Σαβελίου καὶ τοῦ Βαλεντίνου ἔδει καὶ αὐτὸς ν' ἀπόσχῃ ἀπὸ πάσης ἀναμίξεως εἰς τὰ ζητήματα τῆς Ἀνατολῆς. Ἐφ ᾧ λέγουσι καὶ καταδικάζουσιν αὐτὸν μετὰ τοῦ Κορδούης Ὁσίου τῆς Σαρδικῆς Πρωτογένους καὶ τὸν Τρεβεῖρον Γαουδεντίου καὶ Μαξιμίνου καὶ ἰδίᾳ κατὰ νόμον ἀρχαιότατον (τοὺς Ἀποστολικοὺς Κανόνας) ***τὸν Ἰούλιον τὸν ἀρχηγὸν καὶ ἡγεμόνα τῶν κακῶν τὸν πρῶτον ἀνοίξαντα τὴν θύραν τῆς κοινωνίας εἰς τοὺς ἀσεβεῖς καὶ καταδικασμένους*** (Σωζόμενος Γ΄ Mans-Γ΄). Δι' ὧν ἀποδεικνύεται ὅτι οὐδὲν ἀπολύτως περὶ τῆς πρωτευούσης θέσεως τῶν Παπῶν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ἐγνωρίζετο καὶ ἀνεγνωρίζετο ὑπὸ τῆς Ἱεραρχίας τῆς Ἀνατολῆς [17].

ΕΠΙΣΗΜΕΙΩΣΙΣ

Εἶναι ἀπερίγραπτος ἡ ἐμπάθεια τῶν νεωτέρων Ρωμαιοκαθολικῶν συγγραφέων κατὰ τῆς Β΄ Οἰκουμενικῆς Συνόδου, τῆς ἀποκρουσάσης, ὡς γνωστόν, τὰς περὶ πρωτείων δικαιοδοσίας ἐπὶ συμπάσης τῆς Ἐκκλησίας θείῳ δικαίῳ παπικὰς ὀνειροπολήσεις καὶ καθορισάσης ὅτι τὰ πρεσβεῖα τιμῆς τῶν Ἐπισκόπων Ρώμης καὶ Κωνσταντινουπόλεως ὀφείλοντο εἰς πολιτικοὺς λόγους τῆς Ρώμης μὲν διὰ τὸ εἶναι ταύτην τὴν παλαιὰν ἕδραν τῆς Αὐτοκρατορίας, τὴν δὲ Κωνσταντινούπολιν διὰ τὸ εἶναι αὐτὴν νέαν Ρώμην (Καν. Γ΄)· Ἔνιοι τούτων, «ἄνδρες λαλοῦντες διεστραμμένα» (Πραξ. Κ΄, ἐκ τῶν ἰδίων κρίνοντες τὰ ἀλλότρια καὶ ἀπολακτίζοντες τὴν τηλαυγῆ ἱστορικὴν ἀλήθειαν ὁμολογουμένην καὶ ὑπ' αὐτῶν ἔτι τῶν κατ' αὐτοὺς ἀλαθήτων παπῶν ἀρνοῦνται παντελῶς τὴν πραγματικότητα τῆς συγκροτήσεως αὐτῆς, θεωροῦντες ταύτην ὡς δολίαν ἐπινόησιν τῶν Ἀνατολικῶν. Ἄλλοι ἀποδέχονται μὲν τὴν συγκρότησιν, ἀλλ' ἀρνοῦνται τὴν οἰκουμενικότητα αὐτῆς. Ἕτεροι ὑποστηρίζουσιν ὅτι οἱ πάπαι ἀνεγνώρισαν μὲν τὴν συγκρότησιν καὶ τὴν οἰκουμενικότητα αὐτῆς, ἀλλὰ περιορισθέντες εἰς μόνον τὸ δογματικὸν αὐτῆς μέρος, καὶ ἀρνηθέντες τὸ κῦρος τῶν Κανόνων αὐτῆς.

---

(17) Ἡ γνησιότης τῶν Κανόνων Γ΄ καὶ Ε΄ τῆς ἐν Σαρδικῇ Συνόδου καταπολεμήθη διὰ σοβαρῶν ἐπιχειρημάτων παρ' ἱκανῶν, ἰδίᾳ τοῦ καθηγητοῦ Friedrich' ὑπῆρξαν δὲ οἱ Κανόνες οὗτοι ὅλως ἄγνωστοι εἰς τὴν Ἀνατολὴν καὶ τὴν ἀνθυπατικὴν Ἀφρικήν. Τὸ πρῶτον δὲ μνείαν ἐποιήσαντο τῶν Κανόνων τούτων οἱ ἐν Ρώμῃ τῷ 417, ἤτοι 74 ὅλα ἔτη ἀπὸ τῆς ὑποτιθεμένης ἐπιψηφίσεως αὐτῶν καὶ τότε δὲ ὡς Κανόνες τῆς ἐν Νικαίᾳ Συνόδου.

Πρό τινων δὲ δεκαετηρίδων κάποιος Mazzolini, Φραγκουριανὸς ἱερεὺς ἐδημοσίευσεν ἐν Κων/πόλει τόμον βαρὺν ὡς ὁ μόλυβδος, ἐν ᾧ μεστῷ παραλογισμῶν καὶ σοφισμάτων moredatino, plus royaliste que le roi παπικώτερος τῶν παπῶν τῶν ἀναγνωριζόντων τανῦν ἐπισήμως τὴν Β΄ Οἰκουμενικὴν Σύνοδον, πειρᾶται νὰ καταρρίψῃ ταύτην.

Μάταιοι κόποι. Ἡ Β΄ Οἰκουμενικὴ Σύνοδος εἶναι γεγονὸς ἱστορικῶς ἀνεπίδεκτον συζητήσεως ὅτι καὶ συνῆλθεν ἐν Κωνσταντινουπόλει καὶ ἐθεσμοθέτησε καὶ τὸ νομοθετικὸν αὐτῆς ἔργον ἀνεγνωρίσθη ὑπὸ τῶν παπῶν καθὰ διεπιστώθη ἐν τῇ Δ΄ ἐν Χαλκηδόνι Οἰκουμενικῇ Συνόδῳ καὶ καθὰ διεκήρυξεν ὁ πάπας Γρηγόριος ὁ Διάλογος γράφων ὅτι ἐσέβετο τὰς Δ΄ Οἰκουμενικὰς Συνόδους (Νικαίας, Κωνσταντινουπόλεως, Ἐφέσου, Χαλκηδόνος) ὡς τὰ τέσσαρα Εὐαγγέλια. Ἐχρεώστει δὲ ἡ Β΄ Οἰκουμενικὴ Σύνοδος τὴν ἐπιτυχίαν αὐτῆς οὐχὶ καθὰ ἐψέλλιζεν ἕτερος λατῖνος μοναχὸς παρ' ἡμῖν (Pargoire histoire Byzantine 527-845) εἰς τὴν σκανδαλώδη ἐκτίμησιν καὶ τὴν ἰδιοτροπίαν τῶν αὐτοκρατόρων της καὶ διότι εἶχε συνδέσει τὰ συμφέροντά της πρὸς τὰ τοῦ Ἑλληνικοῦ κόσμου ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν ἔκπληξιν καὶ τὴν ἀνησυχίαν ἥντινα προὐκάλουν παρὰ τῇ Ἱεραρχίᾳ τῆς Ἀνατολῆς αἱ διαγραφόμεναι τότε καίπερ ἐν νηπιώδει καταστάσει αἱ ὑπερφίαλοι ἀξιώσεις τῆς Ρώμης «ὑπερφρονούσης παρ' ὃ δεῖ φρονεῖν καὶ μὴ φρονούσης εἰς τὸ Σωφρονεῖν» κατὰ τὸν Ἀπόστολον Παῦλον (πρὸς Ρωμαίους).

(Ἕπεται συνέχεια).

ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ

ΑΝΑΣΥΓΚΡΟΤΗΣΙΣ ΤΗΣ ΑΓΙΑΣ ΚΑΙ ΙΕΡΑΣ ΣΥΝΟΔΟΥ

Ἀνασυγκροτηθεῖσα, ἡ Ἁγία καὶ Ἱερὰ Σύνοδος, κατὰ τὰς κειμένας διατάξεις, διὰ τὴν ἀπὸ 1ης ἀρχομένου μηνὸς Μαρτίου περίοδον ἀπηρτίσθη ἐκ τῶν Σεβασμιωτάτων Μητροπολιτῶν Καισαρείας Καλλινίκου, Ἐφέσου Ἀγαθαγγέλου, Χαλκηδόνος Μαξίμου (ἐπανεκλεγέντος), Δέρκων Ἰωακείμ, Προύσης Νικοδήμου, Πριγκηποννήσων Θωμᾶ, Σάρδεων καὶ Πισιδίας Γερμανοῦ, Ἴμβρου καὶ Τενέδου Ἰακώβου, Θεοδωρουπόλεως Λεοντίου, Εἰρηνουπόλεως Κωνσταντίνου, Χριστουπόλεως Μελετίου καὶ Λαοδικείας Δωροθέου.

ΜΕΓΑΛΗ ΠΡΩΤΟΣΥΓΚΕΛΛΑΙΑ

Περὶ τὰ μέσα τοῦ μηνὸς ἐπανῆλθεν ἐξ Ἑλλάδος, ἔνθα παρέμεινεν ἐπὶ τρεῖς καὶ ἥμισυν μῆνας, ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Λαοδικείας Δωρόθεος καὶ ἀνέλαβε τὰ ἐν τῇ Μ. Πρωτοσυγκελλίᾳ καθήκοντα αὐτοῦ.

ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΗ ΑΜΕΡΙΚΗΣ

Ὁ ἐκ τῶν ἀποφοίτων τῆς ἐν Χάλκῃ Ἱερᾶς Θεολογικῆς Σχολῆς διάκονος Κωνσταντῖνος Γλυνός, γραμματεὺς καὶ βιβλιοφύλαξ τῆς Σχολῆς, προσελήφθη ὑπὸ τοῦ Σεβ. Ἀρχιεπισκόπου Ἀμερικῆς Ἀθηναγόρου ἐν τῇ ὑπηρεσίᾳ τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς αὐτοῦ. Ὁ εἰρημένος διάκονος περὶ τὰ τέλη παρόντος μηνὸς ἀνεχώρησεν εἰς Ἀμερικήν.

ΧΕΙΡΟΤΟΝΙΑΙ

Αἰτήσει τῆς ἐν Χάλκῃ Ἱ. Θεολογικῆς Σχολῆς ἐνεκρίθη συνοδικῶς ἡ εἰς πρεσβύτερον χειροτονία τοῦ ἐκ τῶν τροφίμων τῆς Σχολῆς διακόνου Δωροθέου Νάσκαρη καὶ ἡ εἰς διάκονον χειροτονία τοῦ ἐκ τῶν τελειοφοίτων αὐτῆς Γεωργίου Ἀηδονοπούλου.

ΕΠΙΣΚΕΨΕΙΣ

Τῇ 6ῃ Φεβρουαρίου ἐπεσκέφθη τὴν Α. Θ. Παναγιότητα ὁ νέος ἐν Ἀγκύρᾳ Πρεσβευτὴς τῆς Ἑλλάδος Ἐξοχ. κ. Κ. Σακελλαρόπουλος καὶ ὑπέβαλε τὰ σέβη αὐτοῦ. Ἡ ὑποδοχὴ τῆς Α. Ἐξοχότητος ἐγένετο μετὰ πάσης τῆς ὑπὸ τοῦ σχετικοῦ Πρωτοκόλλου προβλεπομένης τιμῆς. Τὴν Α. Ἐξοχότητα ἀντεπεσκέφθη ἡ Α. Θ. Παναγιότης ἐν τῷ μεγάρῳ τοῦ ἐνταῦθα Ἑλληνικοῦ Προξενείου, γενομένη τιμητικώτατα δεκτή.

ΑΓΙΑΣΜΑ ΒΕΦΑ

Συνοδικῶς διωρίσθη Προϊστάμενος τοῦ ἐν Βεφᾷ Σταυροπηγιακοῦ Ἁγιάσματος τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου ὁ Προϊστάμενος Ἁγίου Δημητρίου Ξηροκρήνης Ἱερεὺς Βασίλειος.

ΜΕΤΑΘΕΣΕΙΣ ΙΕΡΕΩΝ—ΔΙΟΡΙΣΜΟΙ

— Εἰς τὴν κενωθεῖσαν θέσιν τοῦ Ἱερατικῶς Προϊσταμένου Ἁγίου Δημητρίου Ξηροκρήνης διωρίσθη ὁ τέως Προϊστάμενος τοῦ ἁγιάσματος Βεφᾶ Ἱερεὺς Αἰμιλιανός.

— Ὁ Ἱερατικῶς Προϊστάμενος Ἁγίου Δημητρίου Ξυλοπόρτης Ἱερεὺς Δημήτριος διωρίσθη Ἐφημέριος Ἁγίου Δημητρίου Ταταούλων.

— Ὁ ἐν Ταταούλοις Ἐφημερεύων Ἀρχιμ. Νήφων μετετέθη εἰς Ἅγιον Νικόλαον Γαλατᾶ.

— Ὁ ἐν Γαλατᾷ Ἐφημερεύων Ἀρχιμ. Κύριλλος διωρίσθη Προϊστάμενος Ἁγ. Δημητρίου Ξυλοπόρτης.

— Διάκονος καὶ ἱεροκήρυξ ἐν τῷ ἱερῷ Ναῷ τῶν Παμμεγίστων Ταξιαρχῶν Μεγάλου Ρεύματος διωρίσθη ὁ ἐκ τῶν ἀποφοίτων τῆς ἐν Χάλκῃ Ἱερᾶς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ παρελθόντος ἔτους διάκονος Μελέτιος Κριθιώτης.

ΕΟΡΤΑΙ

— Τῷ κατὰ τὸν λήξαντα μῆνα ἑορτάσαντι τὰ ὀνομαστήρια αὐτοῦ Παναγιωτάτῳ Πατριάρχῃ Ἀλεξανδρείας κ. Μελετίῳ ἡ Α. Θ. Παναγιότης συνεχάρη διὰ θερμοῦ

τηλεγραφήματος, εἰς ὃ τηλεγραφικῶς ἀπήντησεν εὐχαριστῶν ὁ Παναγιώτατος Πατριάρχης Ἀλεξανδρείας.

— Τὰ συγχαρητήρια καὶ αἱ εὐχαὶ τῆς Α. Θ. Παναγιότητος διεβιβάσθησαν ὡσαύτως πρὸς τὸν ἑορτάσαντα Σεβασμιώτατον Ἀρχιεπίσκοπον Σιναίου Πορφύριον, ὡς καὶ πρὸς τοὺς Σεβ. Μητροπολίτας Χριστουπόλεως Μελέτιον, Μύρων Πολύκαρπον, Χίου Πολύκαρπον, Ξάνθης Πολύκαρπον καὶ Βερροίας-Ναούσης Πολύκαρπον.

Η ΟΞΦΟΡΔΕΙΟΣ ΚΙΝΗΣΙΣ

Κατὰ τὸ παρὸν ἔτος συμπληροῦται ἑκατονταετία ἀπὸ τῆς ἐνάρξεως τῆς Ὀξφορδείου Κινήσεως. Σχετικὸν ἄρθρον δημοσιεύει ἐν τῷ παρόντι τεύχει ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Θυατείρων Γερμανός. Τὸ Ἀγγλοκαθολικὸν Συνέδριον ἐξ ἀφορμῆς τῶν ἑορτῶν ἐπὶ τῇ ἑκατονταετηρίδι διοργανοῖ περὶ τὰ τέλη προσεχοῦς Ἀπριλίου τρισεβδομαδιαίαν ἐκδρομὴν εἰς τοὺς Ἁγίους Τόπους καὶ τὰ λοιπὰ κέντρα τῆς Ὀρθοδόξου Ἀνατολῆς. Ἡ Α. Σεβασμιότης ἐκλήθη ὅπως μετάσχῃ τῆς ἐκδρομῆς καὶ ὁμιλήσῃ κατ' αὐτὴν ἐπὶ θέματος σχετικοῦ πρὸς τὴν ἡμετέραν Ἐκκλησίαν. Πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον ἐζήτησε καὶ ἔλαβε τὴν ἄδειαν τῆς Ἐκκλησίας.

ΕΠΙΣΚΟΠΙΚΗ ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΣΚΩΤΙΑΣ

Ὁ Πριμᾶτος τῆς ἐν Σκωτίᾳ Ἐπισκοπικῆς Ἐκκλησίας Ἐπίσκοπος Brechin διεβίβασε τῇ Α. Θ. Παναγιότητι ἀντίτυπον τῆς Σκωτικῆς λειτουργίας ἐν ἑλληνικῇ μεταφράσει. Ἐν τῷ συνοδεύοντι τὸ ἀντίτυπον γράμματι τῆς Α. Σεβασμιότητος σημειοῦται σὺν ἄλλοις ὅτι ἡ μετάφρασις ἐγένετο εἰς ἐνίσχυσιν τῶν δεσμῶν τῆς ἀγάπης καὶ τῆς συμπαθοῦς κατανοήσεως τῶν Ἁγίων Ἐκκλησιῶν.

ΙΕΡΑ ΜΟΝΗ ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ

Ἐκ τῆς ἐν Ἁγίῳ Ὄρει Ἱερᾶς Μονῆς Διονυσίου ἀφίκοντο κατὰ τὸν παρόντα μῆνα ἐνταῦθα διὰ κτηματικὰς ὑποθέσεις τῆς Μονῆς οἱ ἐκ τῶν Προϊσταμένων αὐτῆς Πανοσιώτατοι μοναχοὶ Κυριακὸς καὶ Χαραλάμπης. Οἱ ἀφιχθέντες, ἐκ τῶν ἐκλεκτῶν μοναχῶν τοῦ Ἁγίου Ὄρους, διαμείναντες ἐνταῦθα ἐπὶ δεκαπενθήμερον, ἐφιλοξενήθησαν ἐν τοῖς Πατριαρχείοις.

ΘΑΝΑΤΟΙ

Ο ΚΙΤΡΟΥΣ ΠΑΡΘΕΝΙΟΣ

Διὰ τηλεγραφήματος αὐτοῦ ὁ Μακαριώτατος Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Χρυσόστομος ἀπὸ 27 λήξαντος μηνὸς ἀνήγγειλε τῇ Α. Θ. Παναγιότητι τὸν θάνατον τοῦ Μητροπολίτου ***Κίτρους Παρθενίου.***

Ἐξ Ἰωαννίνων καταγόμενος ὁ ἀείμνηστος ἐσπούδασεν ἐν τῇ ἐν Ἀθήναις Ριζαρείῳ Ἐκκλησιαστικῇ Σχολῇ καὶ τῇ Θεολογικῇ Σχολῇ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν. Ἐχρημάτισε Δευτερεύων τῶν Πατριαρχείων, προσληφθεὶς ἐπὶ τῆς Πατριαρχείας τοῦ ἀοιδίμου Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου Ἀνθίμου τοῦ Ζ'. Τῷ 1903 εἰσῆλθεν εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῆς Ἱ. Μητροπόλεως Θεσσαλονίκης ὡς Πρωτοσύγκελλος ὑπὸ τὸν ἀείμνηστον Μητροπολίτην Θεσσαλονίκης Ἀλέξανδρον, ὅθεν τὸν Φεβρουάριον

τοῦ 1904 ἐξελέγη ὑπὸ τῆς Ἐπαρχιακῆς Συνόδου Θεσσαλονίκης καὶ τῇ 22 ἰδίου μηνὸς ἐχειροτονήθη εἰς Ἐπίσκοπον Κίτρους, διαδεχθεὶς ἐν τῇ Ἐπισκοπῇ ταύτῃ τὸν κανονικὴν ἀπ' αὐτῆς παραίτησιν ὑποβαλόντα Κίτρους Θεόκλητον. Ἐπὶ τοῦ ἀοιδίμου Πατριάρχου Γρηγορίου τοῦ Ζ', τῷ 1924, ἀνυψωθείσης καὶ τῆς Ἐπισκοπῆς Κίτρους εἰς Μητρόπολιν, ὁ ἀείμνηστος προήχθη εἰς Μητροπολίτην Κίτρους.

Ἡ ὅλη διακονία καὶ ποιμαντορία τοῦ ἐκλιπόντος ὑπῆρξε σεμνὴ καὶ δόκιμος. Ἥσυχος χαρακτήρ, χρηστὸς καὶ φιλότιμος ὁ ἀείμνηστος ἀφήνει ἀγαθὴν μνήμην. Εἶχεν ἐνδιαφέρον καὶ πρὸς τὰ Γράμματα, ὡς τοῦτο δεικνύουσι δημοσιεύσεις του. Εἰς τὴν ἕδραν τῆς Ἐπαρχίας του ἀνήγειρεν ὡραῖον μητροπολιτικὸν μέγαρον. Τὴν δὲ περιουσίαν του ἀφήνει εἰς τὴν Ριζάρειον Σχολήν.

Ἡ Α. Θ. Παναγιότης ἀνεκοίνωσε τὴν τελευτὴν τοῦ ἀειμνήστου ἐν συνεδρίᾳ τῆς Ἁγίας καὶ Ἱ. Συνόδου καὶ ἐδεήθη μετ' αὐτῆς ὑπὲρ ἀναπαύσεως τῆς ψυχῆς αὐτοῦ.

Τοῦ ἀειμνήστου Μητροπολίτου Κίτρους Παρθενίου εἴη αἰωνία ἡ μνήμη!

ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ Α. ΜΥΣΤΑΚΙΔΗΣ

Ἐν Θεσσαλονίκῃ, ὅπου ἀπὸ τοῦ 1927 ἐφησύχαζεν, ἀπέθανε τῇ 13ῃ Φεβρουαρίου ὁ καθηγητὴς τῆς Μ. τοῦ Γένους Σχολῆς ***Βασίλειος Ἀθανασίου Μυστακίδης***, Ἄρχων Διδάσκαλος τῆς Μ. τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας.

Ὁ ἀείμνηστος ἐγεννήθη τῷ 1859 καὶ ἐσπούδασεν ἐν τῇ Μεγάλῃ τοῦ Γένους Σχολῇ, ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ Ἀθηνῶν καὶ ἐν Γερμανίᾳ, γενόμενος διδάκτωρ τῆς φιλοσοφίας τῷ 1890. Ἐδίδαξεν ἐν Φιλιππουπόλει, Καισαρείᾳ, Θεσσαλονίκῃ καὶ ἀπὸ τοῦ 1899 ἐν τῇ ἐν Φαναρίῳ Μεγάλῃ τοῦ Γένους Σχολῇ μέχρις Ἰουνίου τοῦ 1926. Ἐχρημάτισε μέλος τοῦ ἐν τοῖς Πατριαρχείοις Δ. Ε. Μ. Συμβουλίου. Εἰργάσθη δὲ καὶ ἐν τῷ ἐνταῦθα Ἀρχαιολογικῷ Μουσείῳ ὡς βιβλιοφύλαξ καὶ ἀρχειοφύλαξ. Ἐπιδοθεὶς εἰς ἱστορικάς, γεωγραφικὰς καὶ ἀρχαιολογικὰς μελέτας, συνέγραψεν ἀξιολόγους πραγματείας, αἵτινες μαρτυροῦσαι βαθεῖαν φιλοπονίαν καὶ ἀκραιφνὲς πρὸς τὰ Γράμματα ἐνδιαφέρον, ἀποτελοῦσι σοβαρὸν ὑλικὸν διὰ τὴν Ἐπιστήμην. Ἐν ταῖς ἐπιστημονικαῖς αὐτοῦ ἀπασχολήσεσιν ὁ ἀείμνηστος εἶχεν ἐγκύψῃ ἰδιαιτέρως εἰς τὴν ἱστορίαν τῶν σχέσεων τῶν ἐν Τυβίγγῃ Θεολόγων πρὸς τοὺς ἐν τοῖς Πατριαρχείοις Κωνσταντινουπόλεως κατὰ τὸν ις' αἰῶνα.

Ὁ σοφὸς καθηγητὴς συνέδεσε τὸ ὄνομα καὶ τὸ ἔργον αὐτοῦ, οὐ μόνον πρὸς τὰ Γράμματα καὶ τὴν ἐκπαίδευσιν, ἀλλὰ καὶ πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν, ἥτις ἐπιβραβεύουσα τὰς φιλοτίμους προσπαθείας αὐτοῦ ἐτίμησεν αὐτὸν διὰ τοῦ ὀφφικίου τοῦ Ἄρχοντος Διδασκάλου.

Ἡ κηδεία τοῦ ἀειμνήστου ἐτελέσθη ἐν Θεσσαλονίκῃ ἐν μέσῳ ἐκδηλώσεων βαθείας τιμῆς. Προέστησαν οἱ Σεβ. Μητροπολῖται Θεσσαλονίκης Γεννάδιος, Λαοδικείας Δωρόθεος (παρατυχὼν ἐν Θεσσαλονίκῃ) καὶ Τυρολόης Χρυσόστομος. Παρίσταντο Καθηγηταὶ τοῦ Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, πλεῖστα ἐπίλεκτα μέλη τῆς Πόλεως ταύτης καὶ ἱκανοὶ ἐκ τῶν μαθητῶν τοῦ γηραιοῦ Καθηγητοῦ. Ἐν ὡραίῳ ἐπικηδείῳ ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Θεσσαλονίκης ἀνεσκόπησεν εὐσυνόπτως τὰ κατὰ τὸν βίον καὶ τὴν δρᾶσιν αὐτοῦ.

Τοῦ ἀειμνήστου καθηγητοῦ Βασιλείου Α. Μυστακίδου, Ἄρχοντος Διδασκάλου τῆς Μ. τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας, εἴη αἰωνία ἡ μνήμη!